

BIURO OCHRONY RZĄDU W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

Słowa kluczowe: Biuro Ochrony Rządu, formacja mundurowa, ochrona, bezpieczeństwo, funkcjonariusz, służba, współpraca.

STRESZCZENIE

Biuro Ochrony Rządu to jednolita, umundurowana i uzbrojona formacja podległa Ministrowi Spraw Wewnętrznych, której głównymi zadaniami są ochrona obiektów i osób, które są ważne ze względu na dobro i interes państwa. Obecnym szefem Biura Ochrony Rządu jest płk. Krzysztof Klimek. Podstawą prawną działania Biura Ochrony Rządu jest ustawa z dnia 16 marca, 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu, która obowiązuje od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Ustaw, to jest od 30 marca 2001 roku. Na podstawie ustawy o Biurze Ochrony Rządu wydanych zostało około 50 rozporządzeń wykonawczych.

Wprowadzenie

W 2019 roku Biuro Ochrony Rządu będzie obchodzić swoje 86 urodziny. W dniu 16 grudnia 1922 roku w warszawskiej „Zachęcie” dokonano udanego zamachu na pierwszego Prezydenta II Rzeczypospolitej Polskiej – Gabriela Narutowicza. Wydarzenie to stało się impulsem, aby w 1924 roku powołać brygadę ochronną, której zadaniem było zapewnienie bezpieczeństwa Prezydentowi RP. W 1956 roku utworzono Biuro Ochrony Rządu jako jednostkę wojskowa podporządkowaną Ministrowi Spraw Wewnętrznych. Od tego czasu, niezależnie od różnych przeobrażeń organizacyjnych, BOR wykonuje coraz szersze zadania, jednakże główne jego cele na przestrzeni tych kilkudziesięciu lat nie uległy zmianie. Zmieniła się natomiast otaczająca nas rzeczywistość – polityczna, gospodarcza, ekonomiczna – a z tym przyszła konieczność przygotowywania się do nowych wyzwań współczesności. Również Biuro Ochrony Rządu, formacja pozostająca w cieniu innych formacji i służb, pełniąca zadania w zakresie ochrony najważniejszych osób w państwie, jak i obiektów im służących, musi być gotowa na stawienie czoła nowym sytuacjom i potencjalnym zagrożeniom. Zaś jednym z elementów, które niewątpliwie mają znaczenie w działaniu każdej instytucji, są przepisy prawne.

Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o *Biurze Ochrony Rządu* nie była dotychczas komentowana. Należy sądzić, iż nie dlatego, że jest źródłem prawa stosunkowo nowym. Raczej dlatego, iż BOR pozostaje formacją zabiegającą o dyskrecję, tak w zakresie realizowanych zadań, jak i odnośnie struktury i procedur wewnętrznych. Niemniej, niemożliwe jest sprawne funkcjonowanie służby bez właściwych podstaw prawnych, jak również bez zapewnienia odpowiedniego zaplecza finansowego.

Początek objęcia ochroną ważnych osób przez BOR i ustanie tej ochrony na ogół nie pokrywają się z okresem pełnienia danej funkcji państwowej. Oto wykaz początku i końca sprawowania ochrony przez Biuro Ochrony Rządu nad najważniejszymi osobami w państwie:

- Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej – od momentu podania oficjalnych wyników wyborów przez Państwową Komisję Wyborczą do momentu zaprzysiężenia na urząd Prezydenta RP oraz od momentu zaprzysiężenia na urząd Prezydenta RP – dożywotnio,
- Prezes Rady Ministrów – od momentu nominowania przez Prezydenta do chwili uzyskania wotum zaufania przez Sejm oraz od momentu uzyskania wotum zaufania – przez 6 miesięcy od chwili zakończenia pełnienia funkcji Prezesa Rady Ministrów,
- marszałkowie izb parlamentu oraz ministrowie – od momentu powołania/wyboru, przez okres ok. 1 miesiąca po zakończeniu pełnienia funkcji.

Zebrany materiał źródłowy pozwolił autorowi na napisanie artykułu, którego celem jest prezentacja Biura Ochrony Rządu jako mundurowej, uzbrojonej formacji, mającej chronić nie tylko najważniejsze osoby w państwie, ale także ważnych gości, urządzenia i obiekty.

W pracy postawiono następujące tezy:

- czy BOR spełnia swoją rolę?
- jaka jest organizacja i zadania BOR?
- jakie są formy działania i zakres uprawnień jednostki?

Zadania Biura Ochrony Rządu

Artykuł 2 ustawy o *Biurze Ochrony Rządu* wskazuje, że do zadań tej formacji należy ochrona¹:

¹ Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o *Biurze Ochrony Rządu* (Dz. U. z 2004 r., Nr 163, poz. 1712 z późn. zm.).

- Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, Prezesa Rady Ministrów, wiceprezesa Rady Ministrów, ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz ministra właściwego do spraw zagranicznych,
- innych osób ze względu na dobro państwa,
- byłych prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie ustawy z dnia 30 maja 1996 r. *o uposażeniu byłego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*²,
- delegacji państw obcych przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- polskich przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych oraz przedstawicielstw przy organizacjach międzynarodowych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej,
- obiektów i urzędzeń o szczególnym znaczeniu oraz zapewnienie ich funkcjonowania,
- prowadzenie rozpoznania pirotechniczno-radiologicznego obiektów Sejmu i Senatu,
- obiektów służących Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesowi Rady Ministrów, ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych oraz ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych.

Ochrona byłych prezydentów następuje w oparciu o regulacje zawarte w ustawie z dnia 30 maja 1996 r. *o uposażeniu byłego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*. Zgodnie z jego brzmieniem były Prezydent zachowuje uprawnienie do ochrony, ale wyłącznie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej³. Zasady korzystania z tego prawa określa Minister Spraw Wewnętrznych, zaś wydatki związane z ochroną pokrywane są z budżetu państwa w części dotyczącej Ministra Spraw Wewnętrznych. Takie ujęcie źródeł pokrycia wydatków prezentuje art. 10 tejsze ustawy.

Obok osób chronionych przez BOR na mocy ustawy można wyróżnić kategorie osób objętych ochroną w oparciu o decyzje ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Są to osoby, którym przyznawana jest ochrona ze względu na dobro państwa. Rozstrzygnięcia ministra w tych sprawach zawsze opatrzone są odpowiednią klauzulą niejawności⁴.

Zakres podejmowanych przez formację czynności związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa osobom i obiektom określa decyzja Nr pf-38 w sprawie objęcia

² Ustawa z dnia 30 maja 1996 r. *o uposażeniu byłego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. Nr 75, poz. 356 oraz z 1998 r., Nr 160, poz. 1065).

³ Tamże, art. 5.

⁴ J. Lipski, K. Zeidler, U. Nalaskowska, *Ustawa o Biurze Ochrony Rządu. Komentarz*, Wyd. ABC, Warszawa 2008, s. 34.

ochrona osób ze względu na dobro państwa oraz zakresu działań ochronnych realizowanych przez Biuro Ochrony Rządu⁵.

Do zadań formacji należy także ochrona oraz zapewnienie funkcjonowania obiektom i urządzeniom o szczególnym znaczeniu, a wszystkie informacje o nich, opatrzone są najwyższym gryfem niejawności – klauzula „ściśle tajne”. Zasady, według których następuje realizacja tego obowiązku, określone zostały w decyzji Nr 00-10 w sprawie zapewnienia przez Biuro Ochrony Rządu ochrony obiektom i urządzeniom o szczególnym znaczeniu⁶.

Biuro Ochrony Rządu prowadzi również rozpoznanie pirotechniczno-radiologiczne Sejmu i Senatu. Zakres tych działań określony został w decyzji Nr 0-28⁷ w sprawie prowadzenia rozpoznania pirotechniczno-radiologicznego obiektów Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Należy wskazać w tym miejscu, że za samą ochronę Sejmu i Senatu odpowiada Straż Marszałkowska, umundurowana formacja podlegała Marszałkowi Sejmu.

Do kompetencji Biura Ochrony Rządu należy również zapewnienie bezpieczeństwa znajdującym się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej polskim przedstawicielstwom dyplomatycznym, urzędom konsularnym oraz polskim przedstawicielstwom przy organizacjach międzynarodowych. Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie zakresu, warunków i trybu wykonywania przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu zadań ochrony polskich przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych oraz przedstawicielstw przy organizacjach międzynarodowych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej⁸, funkcjonariusze BOR nie zapewniają ochrony wszystkim placówkom, ale tylko tym znajdującym się w wysokim stopniu zagrożenia (m.in. atakiem terrorystycznym, działalnością obcych służb specjalnych lub umiejscowionych w krajach zagrożonych niepokojami i przestępczością). Ochrona ta jest realizowana jedynie w formie fizycznej ochrony placówek. O ochronie placówki za placówkę wysokiego stopnia zagrożenia Szef Biura Ochrony Rządu informowany jest przez Dyrektora Generalnego Służby Zagranicznej.

⁵ Tamże, s. 36.

⁶ Tamże.

⁷ Decyzja Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 października 2001 r. w sprawie prowadzenia rozpoznania pirotechniczno-radiologicznego obiektów Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

⁸ Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 marca 2003 r. w sprawie zakresu, warunków i trybu wykonywania przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu zadań ochrony polskich przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych oraz przedstawicielstw przy organizacjach międzynarodowych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 55, poz. 491).

Zadania Biura Ochrony Rządu wykazują pewną zbieżność z kompetencjami innych formacji. Zapewnienie bezpieczeństwa polskiemu przedstawicielstwu dyplomatycznym, urzędowi konsularnym, przedstawicielstwu przy organizacjach międzynarodowych, pokrywa się z zadaniem Agencji Wywiadu odnoszącym się do ochrony zagranicznych przedstawicielstw Rzeczypospolitej Polskiej i ich pracowników przed działaniami obcych służb specjalnych, i innymi działaniami mogącymi przynieść szkodę interesom Rzeczypospolitej Polskiej. Jednakże działania Biura Ochrony Rządu w tym zakresie zostały ograniczone aktem wykonawczym do ustawy jedynie do ochrony fizycznej placówki i nie kolidują z zobowiązaniami Agencji Wywiadu⁹.

Natomiast ochrona osób wykonywana przez BOR pokrywa się z działaniami podejmowanymi przez Żandarmerię Wojskową. Do jednych z podstawowych obowiązków tej instytucji należy wykonywanie czynności ochronnych w stosunku do uprawnionych osób, a także zabezpieczanie pobytu w jednostkach wojskowych osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe i delegacji zagranicznych.

W celu zapobieżenia powielaniu kompetencji między formacjami został skonstruowany przepis zawierający upoważnienie do wydania przez Ministra Obrony Narodowej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i ministrem właściwym do spraw zagranicznych, rozporządzenia określającego zakres działań podejmowanych przez Żandarmerię Wojskową¹⁰. Celem realizacji przedmiotowej delegacji zostało wydane rozporządzenie w sprawie osób, w stosunku, do których Żandarmeria Wojskowa wykonuje czynności ochronne oraz zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Biurem Ochrony Rządu¹¹. Żandarmeria wykonuje czynności ochronne wobec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, Prezesa Rady Ministrów oraz innych osób i delegacji ochranianych przez Biuro Ochrony Rządu jedynie podczas ich pobytu na terenie jednostek wojskowych. Jednakże zakres tych czynności za każdym razem określa BOR.

Biuro Ochrony Rządu wykonuje zadania mieszczące się w kompetencjach administracji publicznej. Realizuje zadania usytuowane w kategorii przedsięwzięć administracji rządowej, do których należy zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz bezpieczeństwa państwowego. Formacja funkcjonuje w ramach

⁹ J. Lipski, K. Zeidler, U. Nalaskowska, *Ustawa o Biurze Ochrony...*, dz. cyt., s. 41.

¹⁰ W. Kotowski, B. Kurzepa, *Żandarmeria Wojskowa i wojskowe organy porządkowe. Komentarz praktyczny*, Warszawa 2005, s. 187.

¹¹ Rozporządzenie z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie osób, w stosunku do których Żandarmeria Wojskowa wykonuje czynności ochronne, oraz zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Biurem Ochrony Rządu (Dz. U. Nr 157, poz. 1863 z późn. zm.).

działu sprawy wewnętrzne, obejmującego między innymi sprawy ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego¹². Aby wykonanie ustawowych powinności służby było możliwe, konieczne jest ukształtowanie wzajemnych relacji BOR z innymi podmiotami na poziomie gwarantującym sprawną kooperację. Ustawa wskazuje na powinność szerokiego kręgu podmiotów (obok organów administracji publicznej, wsparcie dla działań BOR winno pochodzić od każdej jednostki wyodrębnionej organizacyjnie), mającą na celu zapewnienie niezbędnych warunków dla efektywnego funkcjonowania Biura Ochrony Rządu¹³.

Podobne w swej wymowie konstrukcje prawne występują również w innych pragmatykach służbowych. Dla przykładu należy przywołać art. 2 ustawy o Straży Granicznej, zgodnie z którym organy administracji rządowej, jednostki samorządu terytorialnego oraz państwowe i inne jednostki organizacyjne są zobowiązane współdziałać z organami Straży Granicznej oraz zapewnić im niezbędne warunki do wykonywania zadań określonych w ustawie, jak również art. 10 ustawy o ABW oraz AW stwierdzający, iż organy administracji rządowej, organy samorządu terytorialnego, instytucje państwowe oraz przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie użyteczności publicznej są zobowiązani, w zakresie swojego działania, do współdziałania z Agencjami, a w szczególności udzielania pomocy w realizacji zadań Agencji¹⁴.

Organizacja Biura Ochrony Rządu

Biuro Ochrony Rządu, podobnie jak i inne formacje, jest organizacją silnie zhierarchizowaną, na której czele stoi kierownik noszący miano Szefa BOR. Szef BOR nie posiada statusu organu administracji publicznej. Mimo, że BOR legitymuje się przymiotami charakterystycznymi dla urzędu centralnego, ustawodawca nie uznał za zasadne przyznania podmiotowi kierującemu tą strukturą waloru centralnego organu administracji rządowej.

Biuro Ochrony Rządu, zgodnie z treścią obwieszczenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie wykazu jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji¹⁵,

¹² Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej, art. 29 ust. 1 pkt. 1 (Dz. U. z 2007 r., Nr 65, poz. 437 z późn. zm.).

¹³ J. Lipski, K. Zeidler, U. Nalaskowska, *Ustawa o Biurze Ochrony...*, dz. cyt., s. 42.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 marca 2002 r. w sprawie wykazu jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (M. P. Nr 14, poz. 234).

należy jedynie do jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra, tak samo jak Wyższe Szkoły Policji i Służby Pożarniczej oraz instytucje naukowo-badawcze.

Szef BOR podlega ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych i tenże minister sprawuje nadzór nad działalnością Biura Ochrony Rządu. Podporządkowanie formacji ministrowi przejawia się w szczególności w prerogatywach w sprawach personalnych dotyczących jej kierownictwa. Wyłącznie minister właściwy do spraw wewnętrznych kompetentny jest do występowania z wnioskiem do Prezesa Rady Ministrów o powołanie i odwołanie Szefa BOR, jak również powoływania i odwoływania zastępców Szefa z inicjatywy tego ostatniego.

Obok przepisu identyfikującego Szefa BOR jako przełożonego wszystkich funkcjonariuszy BOR, omawiany przepis upoważnia Szefa do wytyczania kierunków działania formacji w taki sposób, aby zapewnić jej sprawne i efektywne realizowanie nałożonych na służbę zadań. To Szef BOR rozstrzyga, jakie siły i środki należy zaangażować do ochrony osób, obiektów i urzędzeń, podejmuje decyzje w sprawie mianowania do służby, na stanowiska służbowe, stwarza warunki do właściwego przygotowania funkcjonariuszy oraz pracowników do wykonywania nałożonych na nich obowiązków. Szef BOR zapewnia także kooperacje z organami administracji publicznej¹⁶. Konkretyzacja tego zapisu następuje poprzez zawarcie odpowiedniego porozumienia (obecnie funkcjonują m.in. porozumienie Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej i Szefa BOR w sprawie zasad współdziałania Żandarmerii Wojskowej i Biura Ochrony Rządu, porozumienie Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Szefa BOR o współpracy i współdziałaniu w zakresie przeprowadzania badań psychologicznych kierujących pojazdami oraz kandydatów na instruktorów i egzaminatorów; porozumienie Komendanta Głównego Policji i Szefa BOR w sprawie współdziałania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego miejscach pobytu osób ochraniających przez Biuro Ochrony Rządu).

Artykuł 7 ustawy o BOR stanowi także podstawę do wydawania aktów kierownictwa wewnętrznego, zawierających normy prawne, mające zastosowanie wyłącznie do pracowników oraz funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu. Z reguły przybierają one formę zarządzeń, instrukcji, wytycznych, regulaminów.

Funkcjonujące w ramach BOR komórki organizacyjne noszą nazwy zarządów, wydziałów, gabinetu, sztabu, zespołu.

¹⁶ Witryna internetowa <http://www.bor.pl>, (stan na dzień 21.06.2013 r.).

Formy działania i zakres uprawnień

Artykuł 11 ustawy o BOR określa formy, w jakich realizowane są przez formacje zadania z zakresu ochrony osób, obiektów i urzędzeń. Katalog wymienionych działań nie jest zamknięty. Doprecyzowanie ich brzmienia następuje w dalszych przepisach ustawy, jak również w aktach normatywnych wydanych na jej podstawie.

Aby zapewnić BOR środki umożliwiające efektywną realizację zadań, formacje wyposażono w uprawnienia do podejmowania czynności administracyjno-porządkowych oraz działań profilaktycznych. Te dwie usankcjonowane kategorie aktywności funkcjonariuszy BOR wykonujących zadania związane z ochroną osób, obiektów i urzędzeń należy kwalifikować jako czynności materialno-techniczne zewnętrzne, czynności faktyczne. Mianem tym określa się te działania z zakresu administracji publicznej, władcze i jednostronne, które są oparte na wyraźnej podstawie prawnej i wywołują skutki prawne¹⁷. Cechą czynności materialno-technicznych jest wywoływanie skutków prawnych drogą faktów, a nie przez tworzenie norm porządku prawnego. Są to czynności, za pomocą których administracja władczo wkracza w sferę praw i obowiązków obywateli oraz podmiotów usytuowanych na zewnątrz określonego układu organizacyjnego administracji¹⁸.

Katalog czynności administracyjno-porządkowych oraz warunki ich stosowania określone zostały w art. 13-15 ustawy o BOR, jak również w aktach wykonawczych wydanych na ich podstawie. Natomiast konkretyzacja terminu „działania profilaktyczne” następuje w art. 16-19 ustawy o BOR. Wzmiankowane działania wykazują zdecydowane podobieństwo do czynności operacyjno-rozpoznawczych, do których prowadzenia uprawnione są m.in. Policja, Straż Graniczna, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu, Centralne Biuro Antykorupcyjne¹⁹.

Należy wskazać również, że BOR nie jest organem procesowym i nie legitymuje się prawem do podejmowania czynności dochodzeniowo-śledczych. Wszystkie czynności mają jedynie charakter prewencyjny, przeciwdziałający wystąpieniu zagrożeń dla osób, obiektów lub urzędzeń.

W trakcie podejmowania działań służbowych funkcjonariusze są zobowiązani do poszanowania godności i praw człowieka. Wkraczanie w sferę aktywności innych osób, podyktowane wykonywanymi zadaniami, powinno następować

¹⁷ *Prawo administracyjne, pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, red. M. Stahl, Warszawa 2002, s. 379.

¹⁸ E. Ura, *Prawo administracyjne*, Warszawa 1999, s. 98.

¹⁹ J. Lipski, K. Zeidler, U. Nalaskowska, *Ustawa o Biurze Ochrony...*, dz. cyt., s. 45.

w zakresie wyłącznie niezbędnym i mieszczącym się w ramach istniejących regulacji prawnych²⁰.

Realizując ustawowe zadania, BOR jest upoważnione także do korzystania z pomocy i informacji innych podmiotów. Oczywiście jedynie w zakresie koniecznym dla zapewnienia bezpieczeństwa osób, obiektów i urzędzeń wskazanych w ustawie. Zasady uzyskiwania informacji od innych podmiotów unormowane zostały w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów w sprawie zakresu, warunków i trybu przekazywania Biuru Ochrony Rządu informacji uzyskanych przez Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Straż Graniczną, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego i Żandarmerię Wojskową²¹.

W ustawie o BOR określony został katalog czynności administracyjno-porządkowych oraz przesłanki stosowania każdej z wymienionych czynności. Najmniej ostre są okoliczności skorzystania z prawa do wydawania poleceń oraz legitymowania osób. Aby możliwe było wydanie polecenia osobie wystarczy, że będzie zachodziła ewentualność niebezpiecznego zachowania się jednostki względem osób, obiektów i urzędzeń, znajdujących się pod ochroną, koniecznością poznania jej tożsamości. Te dwie czynności (wydawanie poleceń i legitymowanie) bardzo często są przeprowadzane równoległe²².

Zdecydowanie większymi obostrzeniami uwarunkowane są pozostałe czynności. Związane jest to z głębszymi ograniczeniami swobód i wolności osoby, w stosunku do której podjęto czynności.

Zatrzymanie określa się jako formę przymusu, polegającą na krótkotrwałym pozbawieniu wolności określonej osoby i sprowadza się do odebrania jej prawa swobodnego poruszania się, porozumiewania się z innymi, zakazu przyjmowania i przekazywania bez zezwolenia uprawnionego organu jakichkolwiek przedmiotów, obowiązku podporządkowania jego poleceniom, jak również umieszczeniu w miejscu odosobnienia²³. Czynność ta w wykonaniu funkcjonariuszy BOR ma charakter pozaprocesowy (nienormowany w kodeksie postępowania karnego), prewencyjny (porządkowy). Zatrzymanie osoby przez funkcjonariusza BOR może mieć miej-

²⁰ Tamże.

²¹ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 4 marca 2008 r. w sprawie zakresu, warunków i trybu przekazywania Biuru Ochrony Rządu informacji uzyskanych przez Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Straż Graniczną, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego i Żandarmerię Wojskową (Dz. U. Nr 41, poz. 243).

²² *Leksykon policyjny*, red. W. Pływaczewski, G. Kedzierska, Szczytno 2001, s. 151.

²³ A. Kornik, *Wyjątki od konstytucyjnej zasady nietykalności osobistej*, Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo, Wrocław 1990, nr CLXXIII, s. 59.

sce w dwóch przypadkach²⁴. Pierwszy dotyczy sytuacji, gdy osoba stwarza w sposób oczywisty (tj. niebudzący wątpliwości, bezsporny, pewny) bezpośrednie (tj. niemające ogniw pośrednich, wprost) zagrożenie (stan niebezpieczeństwa) dla życia i zdrowia ludzkiego oraz mienia. Drugi dotyczy zdarzenia, w którym osoba rażąco narusza porządek publiczny, co tłumaczy się jako łamanie reguł służących ogółowi (społeczeństwu) w sposób rzucający się w oczy. Ponadto, może ono nastąpić jedynie wówczas, gdy wydane polecenia, legitymowanie oraz kontrola osobista, przeglądanie zawartości bagażu, sprawdzenie ładunku i pomieszczenia okazało się bezskuteczne²⁵. Zatrzymanego należy natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach, jak również wysłuchać go. Winno się mu niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem, a także bezpośrednią z nim rozmowę, zawiadomić osobę najbliższą dla zatrzymanego (może to być osoba wskazana przez niego), pracodawcę, szkołę lub uczelnię, a w stosunku do żołnierza – jego dowódcę²⁶. Zatrzymanemu przysługuje prawo złożenia zażalenia do sądu. Osobę zatrzymaną niezwłocznie poddaje się badaniu lekarskiemu lub udziela pierwszej pomocy medycznej w razie zaistnienia uzasadnionej przyczyny (z zachowania osoby lub też posiadanych informacji wynika, że jest ona dotknięta rozstrojem zdrowia) lub na jej prośbę²⁷. Uszczegółowienie norm zawarte jest w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w *sprawie trybu przeprowadzania badań lekarskich osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu*²⁸.

Kontrola osobista, przeglądanie zawartości bagażu, sprawdzanie ładunków i pomieszczeń należą również do czynności nieprocesowych, mających jedynie charakter porządkowo-prewencyjny. Wykonywane są one wyłącznie w sytuacji, gdy jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa ochranianych osób, obiektów i urządzeń. Termin „niezbędny” traktowany jest, jako konieczny, koniecznie potrzebny, nieodzowny. Czynności te należy zdecydowanie odróżnić od instytucji przeszukania, służącej uzyskaniu dowodów rzeczowych, tj. przedmiotów pochodzących z przestępstwa lub świadczących o jego popełnieniu. Są mniej sformalizowane i nie zawsze pociągają za sobą wszczęcie postępowania przygotowawczego²⁹.

²⁴ *Zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie a prawa człowieka*, red. Z. Hołda, A. Rzepiński, Lublin 1992, s. 31.

²⁵ R. Kmieciak, E. Skretowicz, *Proces karny, Część ogólna*, Warszawa 2006, s. 309.

²⁶ K. Marszał, *Proces karny*, Katowice 1997, s. 298.

²⁷ *Podręcznik policjanta*, red. M. Goettel, cz. 2.A, Szczytno 1996, s. 16.

²⁸ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 sierpnia 2002 r. w *sprawie trybu przeprowadzania badań lekarskich osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu* (Dz. U. Nr 151, poz. 1259).

²⁹ U. Kalina-Prasznic, *Encyklopedia prawa*, Warszawa 1999, s. 603.

Obok wymienionych działań funkcjonariusze BOR wyposażeni zostali, o ile jest to niezbędne do realizacji ustawowych żądań, w prawo:

- żądania pomocy od podmiotów *sensu largo* użyteczności publicznej,
- zwracania się o pomoc do innych podmiotów gospodarczych, organizacji społecznych oraz osób fizycznych.

Bardziej kategoryczną wymowę prezentuje pierwsza z wymienionych sytuacji. Związane jest to z adresatami tej dyspozycji, funkcjonującymi w sferze działalności publicznej. Podmioty te zobowiązane są do udzielenia pomocy, ale wyłącznie w zakresie swojego działania. Takiego obowiązku nie konstruuje ustawodawca w stosunku do drugiej grupy podmiotów. Kwestie odnoszące się do wskazanej aktywności zostały szczegółowo określone w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie szczegółowego trybu wykonywania czynności przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu oraz korzystania przez nich z pomocy innych podmiotów³⁰.

Z uwagi na fakt, iż omawiane czynności oddziałują na prawa i wolności obywatelskie, ustawodawca nakazał, aby funkcjonariusze korzystający z tych uprawnień wykonywali je w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste.

Miarą skuteczności działania formacji jest katalog środków, z których w oparciu o istniejące regulacje prawne, będzie można skorzystać, gdy zaistnieją okoliczności wpływające w sposób negatywny na bezpieczeństwo osób, obiektów i urzędzeń. Niezastosowanie się do poleceń funkcjonariusza Biura Ochrony Rządu dotyczących opuszczenia przez osoby danego miejsca, zatrzymania pojazdu, usunięcia pojazdu, jak również poddania się legitymowaniu, zatrzymaniu, kontroli osobistej, przejściu zawartości bagażu, sprawdzeniu ładunków i pomieszczeń oraz udzielenia pomocy, pociąga za sobą możliwość zastosowania środków przymusu bezpośredniego, określanych często skrótem „ŚPB”³¹.

Ustawa przewiduje trzy kategorie środków przymusu bezpośredniego, które następnie zostały doprecyzowane w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie *przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu środków przymusu bezpośredniego*³².

³⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie *szczegółowego trybu wykonywania czynności przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu oraz korzystania przez nich z pomocy innych podmiotów* (Dz. U. Nr 57, poz. 519).

³¹ J. Lipski, K. Zeidler, U. Nalaskowska, *Ustawa o Biurze Ochrony...*, dz. cyt., s. 46.

³² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie *przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu środków przymusu bezpośredniego*, (Dz. U. Nr 17, poz. 154).

Funkcjonariusz ma prawo stosować następujące środki przymusu bezpośredniego:

- siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku,
- urządzenia techniczne w postaci kajdanek, prowadnic, kaftanów bezpieczeństwa, pasów i siatek obezwładniających,
- urządzenia techniczne w postaci kolczatek drogowych i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu,
- chemiczne środki obezwładniające,
- pałki służbowe zwykłe, teleskopowe i wielofunkcyjne,
- oraz psy służbowe³³.

Należy zaznaczyć, że możliwe jest skorzystanie jednocześnie z różnych ŚPB, jeżeli jest to konieczne do osiągnięcia podporządkowania się wydanym poleceniom. Dopuszczalne jest stosowanie ŚPB dopiero po bezskutecznym wezwaniu osoby do zachowania zgodnego z prawem oraz uprzedzeniu o ich zastosowaniu. Ustawodawca przewiduje możliwość odstąpienia od tych warunków, ale jedynie w sytuacji, jeżeli zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także mienia.

W stosowaniu środków przymusu bezpośredniego funkcjonariusz BOR powinien przestrzegać dwóch podstawowych zasad, które można określić, jako:

- zasadę proporcjonalności oraz
- zasadę minimalizacji dolegliwości.

Zasada proporcjonalności polega na tym, że ŚPB muszą odpowiadać rzeczywistym potrzebom i powinny zmierzać tylko do osiągnięcia podporządkowania się osoby, wobec której ich użyto, a także wydanym na podstawie prawa poleceniom i odstępuje się od dalszego ich stosowania, gdy osoba, wobec której użyto tych środków, podporządkowała się wydanym poleceniom. Natomiast zasada minimalizacji dolegliwości stanowi o tym, że środki przymusu bezpośredniego powinny w możliwie najmniejszym zakresie naruszać dobra osobiste osoby, wobec której ich użyto³⁴.

Ze względu na skutki, jakie może wyrządzić, użycie broni palnej jest wyjątkowym, ostatecznym środkiem przymusu bezpośredniego, mającym zastosowanie jedynie wtedy, gdy użycie „zwykłych” ŚPB okazało się:

- niewystarczające lub
- niemożliwe, ze względu na okoliczności zdarzenia.

³³ J. Lipski, K. Zeidler, U. Nalaskowska, *Ustawa o Biurze Ochrony...*, dz. cyt., s. 46.

³⁴ Tamże, s. 47.

Nastąpić to może jedynie w przypadkach wymienionych enumeratywnie w przepisie. Katalog przypadków jest zamknięty. W żadnej innej sytuacji funkcjonariusz Biura Ochrony Rządu, realizujący zadania z zakresu ochrony osób, obiektów i urzędzeń, nie jest uprawniony do użycia broni palnej. Część wskazanych przypadków jest identyczna z tymi, jakie zostały określone w innych służbach.

W związku z faktem, że broń palną należy traktować jako szczególnie i ostateczny środek przymusu bezpośredniego, funkcjonariusze podejmujący decyzje o użyciu broni palnej winni postępować z wyjątkową rozwagą. Ustawa ustanawia następujące dyrektywy użycia broni palnej:

- nakaz minimalizacji możliwych skutków użycia broni palnej,
- zakaz działania w celu pozbawienia życia oraz
- zakaz narażania zdrowia i życia innych osób³⁵.

W ustawie o BOR pojawia nigdy wcześniej niezdefiniowane określenie „działania profilaktyczne”. Pojęcie „profilaktyka” oznacza stosowanie różnych środków zapobiegawczych w celu niedopuszczenia do wypadków, uszkodzeń, katastrof itp.³⁶. Działania profilaktyczne korespondują z podaną definicją, z tym, że podmiot ochrony ograniczony został do określonych osób, obiektów i urzędzeń. Służą one szeroko pojętej prewencji. Konkretyzacja tego terminu następuje w niniejszym przepisie, jak również w artykułach po nim następujących³⁷.

Ponadto ustawa określa formy, w jakich działania profilaktyczne są podejmowane. Mając na uwadze ich treść, można podzielić je na dwa główne rodzaje. Pierwszy sprowadza się do przeciwdziałania wystąpieniu czynów zabronionych w rozumieniu przepisów prawa karnego, według których pokrzywdzonym mogłyby być osoba ochraniana, a także dokonywania ustaleń mających na celu identyfikację wszelkich zagrożeń dla realizacji zadań. Druga grupa odnosi się do kooperacji z innymi podmiotami. W zakresie pozyskiwania informacji o istniejących niebezpieczeństwach dla chronionych osób, obiektów i urzędzeń, działania profilaktyczne zakładają współpracę z najważniejszymi w państwie formacjami i służbami. Natomiast dużo szersze spektrum współdziałania dopuszcza się, gdy w ramach działań profilaktycznych nawiązuje się kontakty z osobami fizycznymi. Przepis ten zezwala na konstruowanie relacji z każdą osobą, która mogłaby udzielić pomocy BOR w zakresie realizacji ustawowych zadań³⁸.

³⁵ Tamże.

³⁶ *Mały słownik języka polskiego*, red. S. Skorupka, H. Anderska, Z. Łempicka, Warszawa 1968, s. 632.

³⁷ J. Lipski, K. Zeidler, U. Nalaskowska, *Ustawa o Biurze Ochrony...*, dz. cyt., s. 48.

³⁸ Tamże.

Doprecyzowanie form prowadzenia działań profilaktycznych następuje w wydanym na podstawie art. 18 ustawy zarządzeniu Nr 03³⁹ w sprawie szczegółowego zakresu i form wykonywania przez Biuro Ochrony Rządu działań profilaktycznych. Zostały także określone metody prowadzenia działań profilaktycznych, które podobnie jak w przypadku form działań profilaktycznych, można podzielić na dwa rodzaje. Pierwszy dotyczy dysponowania informacją, a precyzyjnie rzecz ujmując, gromadzenia jej, przetwarzania, jak również korzystania z niej. Drugi odnosi się do lustrowania ochraniających obiektów i urzędzeń celem ujawnienia zjawisk zagrażających ich bezpieczeństwu⁴⁰.

Zasady gospodarowania przez Biuro Ochrony Rządu danymi osobowymi, pozostającymi w dyspozycji formacji w wyniku prowadzonych działań profilaktycznych określa ustawa. Za dane takowe uznaje się wszelkie informacje dotyczące zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej. Z kolei za osobę możliwą do zidentyfikowania uważa się osobę, której tożsamość można określić bezpośrednio lub pośrednio, w szczególności przez powołanie się na numer identyfikacyjny albo jeden lub kilka specyficznych czynników określających jej cechy fizyczne, fizjologiczne, umysłowe, ekonomiczne, kulturowe lub społeczne. Numerami identyfikacyjnymi, o których mowa w komentowanym przepisie, są: numer powszechnego elektronicznego systemu ewidencji ludności (PESEL), numer identyfikacji podatkowej (NIP), a także numer dokumentu tożsamości (dowodu osobistego lub paszportu). Natomiast czynnikami określającymi cechy osobowe mogą być m.in.: wygląd zewnętrzny, wzór siatkówki oka (cechy fizyczne), struktura kodu genetycznego, grupa krwi (cechy fizjologiczne), status majątkowy (cechy ekonomiczne), pochodzenie, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne oraz przynależność wyznaniowa, partyjna lub związkowa⁴¹.

Wskazane powyżej czynniki nie wyczerpują katalogu rodzajów informacji, które mogą być przypisane konkretnej osobie fizycznej. Przy czym, informacji nie traktuje się za umożliwiającą określenie tożsamości osoby, jeżeli wymagałoby to nadmiernych kosztów, czasu lub działań. Stanowisko, iż nie posiadają charakteru danych osobowych informacje, przy których ustalenie tożsamości osoby wymaga nieproporcjonalnie dużego nakładu czasu, pracy czy kosztów, wyrażone zostało również w raporcie wyjaśniającym do Konwencji oraz w rekomendacjach Komitetu Ministrów Rady Europy na temat udostępnienia danych osobowych będących

³⁹ Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu i form wykonywania przez Biuro Ochrony Rządu działań profilaktycznych.

⁴⁰ J. Lipski, K. Zeidler, U. Nalaskowska, *Ustawa o Biurze Ochrony...*, dz. cyt., s. 48.

⁴¹ Tamże, s. 49.

w dyspozycji instytucji publicznych oraz w sprawie ochrony danych osobowych wykorzystywanych dla potrzeb płatności oraz innych analogicznych operacji). Przy tego typu podejściu należy stwierdzić, że z reguły nie mają statusu danych osobowych informacje odnoszone na przykład do numerów rejestracyjnych pojazdów. Łatwiej natomiast status taki przyznać informacjom odnoszącym do ściśle podanych adresów. Takie ujęcie powoduje, że pojęcie danych traci swe ściśle bezwzględnie znaczenie i staje się pojęciem relatywnym. Definicja „danych osobowych” zawarta w ustawie o ochronie danych osobowych odpowiada definicji, jaką posługują się Dyrektywa 95/46/EC, jak również w zasadzie jest zbieżna z definicją zamieszczoną w Konwencji 108 Rady Europy (w myśl art. 2 lit. a wyrażenie „dane osobowe” oznacza wszelką informację dotyczącą osoby fizycznej o ustalonej tożsamości albo dającej się zidentyfikować⁴²).

Przepisy ustawy o BOR należy traktować jako *lex specialis* w stosunku do regulacji odnoszących się do ochrony danych osobowych. Jednocześnie, to właśnie ustawa identyfikuje kwestie, które zostały potraktowane w ustawie o BOR w sposób bardzo lakoniczny. Braki terminologiczne i proceduralne ustawy dotyczące korzystania z danych osobowych, powinny być uzupełnione tak, aby zaproponowane w omawianym artykule rozwiązania były logiczne i zrozumiałe. To właśnie ustawa o ochronie danych osobowych definiuje przybliżone wcześniej pojęcie „dane osobowe”. Wskazuje ona również na zawartość terminów „przetwarzanie danych”, „zbiory danych”. Za przetwarzanie danych uznaje się jakiegokolwiek operacje wykonywane na danych osobowych, takie jak zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie, zmienianie, udostępnianie i usuwanie, a zwłaszcza te, które wykonuje się w systemach informatycznych. Natomiast za zbiór danych uznaje się każdy posiadający strukturę zestaw danych o charakterze osobowym, dostępnych według określonych kryteriów, niezależnie od tego, czy zestaw ten jest rozproszony lub podzielony funkcjonalnie⁴³.

Wypełnieniem upoważnienia ustawowego jest zarządzenie Nr 03⁴⁴ w sprawie szczegółowego zakresu i form wykonywania przez Biuro Ochrony Rządu działań profilaktycznych. Z uwagi na fakt opatrzenia niniejszego aktu normatywnego gryfem niejawności z poziomu „tajne” nie jest możliwe przybliżenie jego treści. Artykuł 19 ustawy o BOR zezwala na korzystanie z pomocy osób fizycznych, nieposiadających statusu funkcjonariusza BOR. Najczęściej ta konstrukcja prawna ma na celu

⁴² J. Barta, P. Fajgielski, R. Markiewicz, *Ochrona danych osobowych*, Kraków 2004, s. 369.

⁴³ J. Lipski, K. Zeidler, U. Nalaskowska, *Ustawa o Biurze Ochrony...*, dz. cyt., s. 49.

⁴⁴ Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu i form..., dz. cyt.

uzyskiwanie informacji o ewentualnych zagrożeniach w ramach podejmowanych działań profilaktycznych. Jednakże możliwość skorzystania z omawianej pomocy obwarowana jest kilkoma warunkami. Przede wszystkim udzielenie pomocy winno być związane z ochroną osób, obiektów czy też urządzeń. Ponadto, skorzystanie z niej może wystąpić jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach⁴⁵.

Wydaje się, iż identyfikacja tego sformułowania powinna następować poprzez określenie skutków, jakie może wywołać powstrzymanie się od skorzystania z pomocy osób, niebędących funkcjonariuszami. Jeżeli istnieje rzeczywiste zagrożenie życia lub zdrowia osób ochraniających, osób znajdujących się w obiektach chronionych, BOR nie może zaniechać działań mających na celu pozyskanie przedmiotowej pomocy i jest zobowiązany do potraktowania takiej sytuacji jako szczególnie uzasadniony przypadek. Ostatnim warunkiem jest nieujawnianie danych o osobach, które udzieliły BOR pomocy. Odstępstwem od tej zasady jest zaistnienie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przez te osoby przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego w związku z realizacją działań profilaktycznych. W tej sytuacji formacja może ujawnić dane osoby na żądanie prokuratora.

Współpraca BOR z innymi służbami

Biuro Ochrony Rządu wykonuje zadania ochronne poprzez m.in. planowanie zabezpieczenia osób, obiektów i urządzeń, rozpoznanie i analizę zagrożeń, zapobieganie powstawaniu zagrożeń, koordynację działań ochronnych różnych służb, wykonywanie ochrony bezpośredniej, zabezpieczanie obiektów i urządzeń. W trakcie wykonywania obowiązków służbowych funkcjonariusze BOR współpracują z funkcjonariuszami Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Żandarmerii Wojskowej.

Z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej Biuro Ochrony Rządu stało się aktywnym uczestnikiem grup roboczych i organizacji zajmujących się zapewnieniem bezpieczeństwa osób publicznych. Biuro Ochrony Rządu jest członkiem następujących stowarzyszeń:

- **ENPPF (European Network for the Protection of Public Figures)** – Europejska Sieć Ochrony Osób Publicznych. Sieć została powołana do życia decyzją Rady Unii Europejskiej z dnia 28 listopada 2002 roku z inicjatywy Królestwa Hiszpanii. W jej skład wchodzi krajowe służby policyjne i inne służby, odpowiedzialne za ochronę osób publicznych. Do głównych zadań stowarzyszenia

⁴⁵ J. Lipski, K. Zeidler, U. Nalaskowska, *Ustawa o Biurze Ochrony...*, dz. cyt., s. 49.

należą: wymiana informacji przy planowaniu zabezpieczeń wizyt osób ochraniających w krajach UE, wypracowanie wspólnych procedur w trakcie realizacji działań ochronnych i wspólnego stanowiska w zakresie metod działania celem zapewnienia maksimum bezpieczeństwa osób ochraniających.

- **APPS (Association of Personal Protection Services)** – Stowarzyszenie Służb Ochrony Osobistej. Stowarzyszenie zrzesza instytucje publiczne z całego świata odpowiedzialne za bezpieczeństwo najważniejszych osób w poszczególnych państwach. Głównym celem organizacji jest wymiana poglądów, wiedzy, doświadczeń, informacji oraz promocja ścisłej współpracy pomiędzy poszczególnymi służbami ochrony podczas realizacji wspólnych zadań.
- **Twinning Project PL** – czyli Projekt Współpracy Bliźniaczej – „Międzyinstytucjonalna współpraca na rzecz zwalczania przestępczości zorganizowanej” jest instrumentem powołanym w ramach Unii Europejskiej w celu prowadzenia i umacniania partnerstwa między Wielką Brytanią a Polską. Działania w ramach Projektu koncentrują się głównie na prowadzeniu szkoleń w dziedzinach takich jak walka z terroryzmem oraz walki z przestępczością zorganizowaną.

W ramach współpracy międzynarodowej (działania ochronne, szkolenia międzynarodowe) Biuro Ochrony Rządu utrzymuje kontakty ze służbami ochronnymi z całego świata takimi jak: Izraeli Security Agency, Bundeskriminalamt, Secret Service.

Podsumowanie

Dokonując podsumowania zebranego w pracy materiału źródłowego należy podkreślić, że Biuro Ochrony Rządu poprzez swoje działania spełnia rolę, do której zostało powołane.

Głównym zadaniem Biura Ochrony Rządu jest ochrona osób i obiektów ważnych ze względu na dobro i interes państwa. Do obiektów ochraniających należą: Sejm i Senat, obiekty służące Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesowi Rady Ministrów, ministrom właściwym do spraw wewnętrznych oraz spraw zagranicznych, polskie przedstawicielstwa dyplomatyczne, urzędy konsularne oraz przedstawicielstwa przy organizacjach międzynarodowych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

W celu zapewnienia ochrony w swoich działaniach Biuro Ochrony Rządu:

- planuje zabezpieczenie osób, obiektów i urzędów,
- rozpoznaje i analizuje potencjalne zagrożenia,

- zapobiega powstawaniu zagrożeń,
- koordynuje realizację działań ochronnych,
- wykonuje bezpośrednią ochronę,
- zabezpiecza obiekty i urządzenia,
- doskonali metody pracy.

BOR w zakresie koniecznym do wykonywania zadań może korzystać z pomocy informacji czy też współpracy uzyskanych przez: Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Straż Graniczną, Wojskowe Służby Informacyjne oraz Żandarmerię Wojskową.

Funkcjonariusz w toku wykonywania czynności służbowych jest obowiązany do respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka.

Funkcjonariusz, wykonując zadania służbowe ma prawo:

- wydawać polecenia osobom, których zachowanie może stworzyć zagrożenie dla bezpieczeństwa osób, obiektów i urządzeń podlegających ochronie BOR, a w szczególności wydawać polecenia:
- opuszczenia przez osoby miejsca, w którym przebywanie może stanowić zagrożenie dla realizacji zadania,
- zatrzymania pojazdu,
- usunięcia pojazdu z miejsca postoju,
- legitymować osoby w celu ustalenia ich tożsamości,
- zatrzymywać osoby stwarzające w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego oraz dla mienia, a także osoby w sposób rażąco naruszające porządek publiczny,
- dokonywać kontroli osobistej, a także przeglądać zawartość bagaży i sprawdzać ładunki i pomieszczenia, w sytuacjach, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa ochranianych osób, obiektów i urządzeń,
- żądać niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz jednostek gospodarczych prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej; wymienione instytucje, organy i jednostki są zobowiązane, w zakresie swojego działania, do udzielenia tej pomocy,
- zwracać się o niezbędną pomoc do innych jednostek gospodarczych i organizacji,
- społecznych, jak również zwracać się w nagłych wypadkach do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy.

W przypadku niepodporządkowania się wydanym przez funkcjonariusza BOR poleceniom, funkcjonariusz może stosować następujące środki przymusu bezpośredniego:

- fizyczne, techniczne i chemiczne środki służące do obezwładnienia bądź konwojowania osób oraz do zatrzymywania pojazdów,
- pałki służbowe,
- psy służbowe.

Funkcjonariusze mogą stosować środki przymusu bezpośredniego wyłącznie odpowiadające potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji oraz niezbędne do podporządkowania wydanym poleceniom.

Użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

Biuro Ochrony Rządu w zakresie działań administracyjno-porządkowych oraz profilaktycznych ma na celu:

- zapobieganie popełnianiu przestępstw przeciwko osobom ochranianym,
- ujawnianie osób i zdarzeń oraz rozpoznawanie miejsc i zjawisk mogących mieć związek z zagrożeniem osób ochranianych oraz bezpieczeństwem obiektów i urządzeń objętych ochroną,
- współdziałanie z Policją, Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencją Wywiadu, Wojskowymi Służbami Informacyjnymi, Żandarmerią Wojskową, Strażą Graniczną oraz Państwową Strażą Pożarną, i innymi w zakresie uzyskiwania informacji o zagrożeniach dla osób lub obiektów i urządzeń chronionych.

Funkcjonariusz jest obowiązany wykonywać obowiązki wynikające z rotы złożonego ślubowania.

SUMMARY

The Government Protection Bureau is a unitary, uniformed and armed formation subordinate to the Ministry of Internal Affairs and Administration. The main goals are to protect objects and people that are important matter of state interest. The current head of the Government Protection Bureau is colonel Krzysztof Klimek. Legal basis of the Government Protection Bureau operating is the act of Government Protection Bureau dated 16 March 2001, which is valid from the date of its publication in the Act Journal, that is, from 30 March 2001. On the basis of this act has been issued about 50 executive regulations.

Bibliografia

Wykaz literatury

- Aleksandrowicz D., *Analiza porównawcza sił zapewniających bezpieczeństwo naczelnym organom władzy i administracji w Polsce*, Warszawa 2003.
- Barta J., Fajgielski P., Markiewicz R., *Ochrona danych osobowych*, Kraków 2004.
- Cieślak M., *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1994.
- Dobkowski J., *Pozycja prawnoustrojowa służb, inspekcji i straży*, Warszawa 2007.
- Instytucje bezpieczeństwa narodowego*, red. M. Paździor, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2012.
- Jaskowska M., Wróbel A., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Kraków 2005.
- Kalina-Prasznic U., *Encyklopedia prawa*, Warszawa 1999.
- Kmieciak R., Skretowicz E., *Proces karny. Część ogólna*, Warszawa 2006.
- Kornik A., *Wyjątki od konstytucyjnej zasady nietykalności osobistej*, *Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo*, Wrocław 1990, nr CLXXIII.
- Korybski A., *Prawo wewnętrznie obowiązujące: pojęcie i podstawowe problemy badawcze* [w:] *Państwo. Prawo. Myśl prawnicza*, red. A. Korobowicz, L. Leszczyński, A. Pieniżek, M. Stefaniuk, Lublin 2003.
- Kotowski W., Kurzyca B., *Żandarmeria Wojskowa i wojskowe organy porządkowe. Komentarz praktyczny*, Warszawa 2005.
- Leksykon policyjny*, red. W. Pływaczewski, G. Kędzierska G., Szczytno 2001.
- Lipski J., Zeidler K., Nalaskowska U., *Ustawa o Biurze Ochrony Rządu. Komentarz*, Wyd. ABC, Warszawa 2008.
- Lisiecki M., *Zarządzanie Bezpieczeństwem Publicznym*, Wydawnictwo Naukowe Łośgraf, Warszawa 2011.
- Marszał K., *Proces karny*, Katowice 1997.
- Misiuk A., *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Podręcznik policjanta*, red. M. Goettel, cz. 2.A, Szczytno 1996.
- Prawo administracyjne, pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, red. M. Stahl, Warszawa 2002.
- Skorupka S., Auderska H., Lempicka Z., *Mały słownik języka polskiego*, Warszawa 1968.
- Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, t. VI, PWN, Warszawa 1963.
- Ura E., *Prawo administracyjne*, Warszawa 1999.
- Zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie a prawa człowieka*, red. Z. Hołda, A. Rzepiński, Lublin 1992.

Wykaz stron internetowych

Witryna internetowa <http://www.bor.pl>.

Wykaz aktów prawnych

- Decyzja Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 października 2001 r. w sprawie prowadzenia rozpoznania pirotechniczno-radiologicznego obiektów Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
- Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 marca 2002 r. w sprawie wykazu jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, (M. P. Nr 14, poz. 234).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 marca 2003 r. w sprawie zakresu, warunków i trybu wykonywania przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu zadań ochrony polskich przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów Konsularnych oraz przedstawicielstw przy organizacjach międzynarodowych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, (Dz. U. Nr 55, poz. 491).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 4 września 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinien odpowiadać funkcjonariusz Biura Ochrony Rządu na stanowisku szefa komórki organizacyjnej lub innym stanowisku służbowym, (Dz. U. Nr 165, poz. 1357).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 sierpnia 2002 r. w sprawie trybu przeprowadzania badań lekarskich osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu, (Dz. U. Nr 151, poz. 1259).
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 4 marca 2008 r. w sprawie zakresu, warunków i trybu przekazywania Biuru Ochrony Rządu informacji uzyskanych przez Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Straż Graniczną, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego i Żandarmerię Wojskową, (Dz. U. Nr 41, poz. 243).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu środków przymusu bezpośredniego, (Dz. U. Nr 17, poz. 154).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 lutego 1998 r. w sprawie określenia warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, a także zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej, (Dz. U. Nr 27, poz. 153 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu, (Dz. U. Nr 12, poz. 111).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie szczegółowego trybu wykonywania czynności przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu oraz korzystania przez nich z pomocy innych podmiotów, (Dz. U. Nr 57, poz. 519).
- Rozporządzenie z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie osób, w stosunku do których Żandarmeria Wojskowa wykonuje czynności ochronne, oraz zakresu i trybu współdziałania

- Żandarmerii Wojskowej z Biurem Ochrony Rządu*, (Dz. U. Nr 157, poz. 1863 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. *o Biurze Ochrony Rządu*, (Dz. U. z 2004r., Nr 163, poz. 1712 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r., *Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*, (Dz. U. Nr 106, poz. 1149 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o ochronie danych osobowych*, (Dz. U. z 2002 r., Nr 101, poz. 926 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 30 maja 1996 r. *o uposażeniu byłego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*, (Dz. U. Nr 75, poz. 356 oraz z 1998 r., Nr 160, poz. 1065).
- Ustawa z dnia 4 września 1997 r. *o działach administracji rządowej*, (Dz. U. z 2007 r., Nr 65, poz. 437).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., *Kodeks postępowania karnego*, (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.).
- Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 grudnia 2002 r. *w sprawie szczegółowego zakresu i form wykonywania przez Biuro Ochrony Rządu działań profilaktycznych*.
- Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 25 maja 2007 r. *w sprawie wprowadzenia szczegółowej struktury organizacyjnej Biura Ochrony Rządu*.
- Zarządzenie Nr 12 z dnia 25 lipca 2002 r. *w sprawie norm uzbrojenia przysługującego funkcjonariuszom Biura Ochrony Rządu oraz sposobu przyznawania, korzystania i przechowywania*, (Dz. Urz. MSWiA Nr 5, poz. 12 z późn. zm.).
- Zarządzenie Szefa Biura Ochrony Rządu Nr Z-27/06 z dnia 21 grudnia 2006 r. *w sprawie tabel należności sprzętu i wyposażenia Biura Ochrony Rządu do etatu czasu „P”*.